

Kemiönsaaren kunnan kulttuuriohjelma 2022–2025

Taustaa

- *Kulttuuriohjelma tekeillä*

Kemiönsaaren kunnan kulttuuriohjelman päivytyksen ensimmäiset luonnokset syntyivät kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen yhteistyössä. Ohjelman taustalla vaikuttavat kuntien kulttuuri- ja kirjastotoimintaa ohjaavat lait *Laki kuntien kulttuuritoiminnasta* ja *Laki yleisistä kirjastoista*. Sen lisäksi Kemiönsaaren kunnan kulttuuriohjelma linkittyy kunnan strategiaan ja muiden yksiköiden ohjelmiin. Kuntalaiset ja kulttuurialan toimijat osallistuivat kulttuuriohjelman sisällön ja toimenpiteiden suunnitteluun ja ideointiin työpajoissa sekä kyselyyn vastaamalla. Kulttuuriohjelman sisältöä vietiin eteenpäin kunnan eri yksiköiden, HYTE-koordinaattorin sekä kulttuuri- ja vapaa-ajan lautakunnan kanssa.

Yhteisen kulttuuriohjelman kautta kunnan kulttuuriyksikkö sekä kirjastotoimi vahvistavat yhteistyötä. Kirjasto on matalan kynnyksen kulttuuritarjoaja ja on luonnollista, että yhdessä voimme tehdä enemmän: saavuttaa eri ikäisiä kuntalaisia, vapaa-ajan asukkaita ja vierailijoita tarjoten kulttuuria jokaiseen makuun.

Yhteistyö kolmannen sektorin ja asukkaiden kanssa on tärkeä osa tulevaisuuden työtettä. Kemiönsaaresta löytyy paljon aktiivisia yhdistyksiä ja tekijöitä, jotka panostavat rohkeasti omaan ja yhteiseen taiteelliseen toimintaan. Kulttuuriohjelma ei määritä tai rajoita heidän toimintaansa, vaan se on työkalu kunnan työntekijöille, johdolle, luottamushenkilöille sekä yhteistyökumppaneille.

- *Kyselyiden ja työpajojen anti*

Asukkaille suunnatussa kulttuurikyselyn vastauksissa toivottiin viestintää ja infoa monikanavaisesti ja myös kielipolitiikka puhutti. Kulttuurin ihmisläheisyyttä korostettiin ja ”kulttuuri yhdistää ihmisiä”-ajattelua. Kohdennettua kulttuuritoimintaa haluttiin lisää erilaisille kohderyhmille ja kulttuuritarjontaa toivottiin järjestettävän ympäri kuntaa. Lisäksi kulttuuritarjonnan monipuolisuuteen ja saavutettavuuteen tulisi satsata.

Kulttuuriyksikön järjestämässä kulttuuritoimijoiden työpajassa painottuivat resurssit ja niihin panostaminen sekä kasvatuksellinen kulttuurityö. Etenkin nuorten ja lasten saaminen aktiiviseksi osaksi kulttuuritekemistä puhutti. Lisäksi toivottiin, että kulttuuriyksikkö vie viestiä kulttuurikentän suomista mahdollisuuksista kunnan muille yksiköille ja hyvinvointialueelle siirtyviin palveluihin.

Kaikille avoimessa kulttuurityöpajassa nousi esille useita toimenpideideoita. Laadullisen taide- ja kulttuuritoiminnan tarjoaminen syrjäytymisen ja pahoinvoinnin ehkäisyyn menetelmänä ja ihmisiä yhdistävänä tekijänä korostui. Erittäin tärkeänä koettiin kulttuuripalveluiden tarjoaminen eri puolilla kuntaa eri muodoissa ja erilaisin kokeiluoin, jotta ihmiset altistuvat kulttuurille myös huomaamattaan. Haluttiin, että kulttuuri ei olisi vain pienen porukan juttu, vaan osa kaikkien elämää ja arkea.

- *Hyvinvointia kulttuurista*

Sote-uudistuksen myötä kunta on muutoksen äärellä. Sosiaali- ja terveystoimen siirtyessä hyvinvointialueille ennaltaehkäisy jää kuntien vastuulle. Hyvinvointi määritellään uudestaan: se ei ole vain terveydenhoitoa, vaan laajemmin hyvää elämää, johon siis vaikuttavat myös kuntien ylläpidettäviksi jäävät palvelut. Kulttuuria ja taidetta edistämällä voidaan vaikuttaa mm. kunnan asukkaiden hyvinvointiin ja osallisuuteen sekä kunnan elinvoimaisuuteen.

Kulttuurilla ja kirjastolla on tutkitusti monia hyvinvointia, terveyttä ja oppimista edistäviä vaikutuksia. Kulttuuri ja taide vahvistavat kognitiivista suorituskykyä, kommunikointitaitoja, lisäävät itseyttä, kykyä ymmärtää muita ja mielen joustavuutta. Hyvinvointi, osaaminen ja elinvoima kirjastopalveluissa tarkoittavat tasavertaisia mahdollisuuksia tiedonhankintaan ja tiedon hyödyntämiseen, lukemiseen, kuunteluun, katseluun, oppimiseen, harrastamiseen ja kansalaistoimintaan. Yhteiskunnan muutokset ja kriisit lisäävät entisestään kirjastopalveluiden tarvetta

avoimen tiedon tarjoajana sekä demokratian, sananvapauden, elinikäisen oppimisen ja monilukutaidon edistäjänä.

Kulttuuri- ja kirjastotoiminnalla rakennetaan siltaa eri väestöryhmien sekä menneen ja tulevan välillä. Kirjasto on lisäksi kunnan kulttuurinen hyvinvointikeskus, joka mahdollistaa osaltaan yksilöiden osallisuuden ja vastuullisen osallistumisen.

- *Henkinen kriisinkestävyys on osa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta*

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS 2017) mukaan henkinen kriisinkestävyys on yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämätön asia. Henkisellä kriisinkestävyydellä tarkoitetaan yksilöiden, yhteisöjen ja yhteiskunnan sekä kansakunnan kykyä kestää kriisitilanteiden aiheuttamat henkiset paineet ja selviytyä niiden vaikutuksista. Sivistyksellä laajasti ymmärrettynä on keskeinen rooli sekä yksittäisten kansalaisten että koko yhteiskunnan resilienssin vahvistajana. Kulttuuri ja taide sekä liikunta ja urheilu takaavat osaltaan henkistä huoltovarmuutta. Pelkkä perustarpeiden turvaus ei hyvinvoinnin kannalta riitä pitkälle, kulttuuri- ja kirjastopalveluita tarvitaan elämysten tarjoamiseen, kehittämiseen ja luomiseen.

Keväällä tehdyn asukaskyselyn mukaan kulttuuri- ja kirjastopalvelut ovat jo nyt tärkeä osa kemiösaarelaisten hyvinvointia, ja kunnan kulttuuriyksikkö onkin vahvasti mukana kunnan hyvinvointityössä. Hyvinvointi on myös tulevien uudistuksien myötä nostettu päivitetyn kulttuuriohjelman keskiöön, unohtamatta kuitenkin taiteen itseisarvoa tai ammatillista kulttuurityöskentelyä.

KULTTUURIOHJELMAN PAINOPISTEET

Tulevaisuuden Kemiönsaarella kulttuuripalvelut ja kirjasto nähdään kunnan vahvuutena, johon kannattaa panostaa. Kulttuuri on myös tärkeä osa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä. Toimivat kulttuuri- ja kirjastopalvelut lisäävät sivistystä, henkistä kasvua, elinikäistä oppimista ja kansalaisvalmiuksia. Ne luovat viihtyisyyttä asuinympäristöön, vahvistavat kunnan vetovoimaa ja edistävät osallisuutta.

Kulttuuri on tärkeä osa ihmisten hyvinvointia ja osallisuuden kokemista. Tulevaisuuden Kemiönsaarella jokainen kuntalainen vaikuttaa oman osallistumisensa kautta kulttuurielämän kehittämiseen. Yhdessä rakennetun kulttuuri-ilmapiirin perusta on ennakkoluulottomasti AVOIN, aidosti LÄSNÄ ja ylpeästi OMANLAINEN.

Lopputuloksena kevään 2022 työstä on koottu kulttuuriohjelma, joka nostaa esiin kolme painopistettä tavoitteinen.

I. KULTTUURI ON KAIKKIEN OIKEUS

Tavoite: EDISTETÄÄN TASAVERTAISUUTTA JA MONIMUOTOISUUTTA

Kulttuuri ei ole vain pienen ryhmän juttu, vaan kaikkien oikeus. Kulttuuri on taidetta, harrastamista, elämyksiä, kokemista, yhdessä olemista, sivistystä ja virkistystä. Kuntalaisilla on yhdenvertainen mahdollisuus osallistua näihin toimintoihin ja kunnassa tuetaan mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun sekä taiteen tekemiseen ja kokemiseen. Sekä kulttuuri- että kirjastotyön lähtökohtia ovat demokratia, asukaslähtöisyys, tasa-arvo, kestävä kehitys sekä kulttuurinen moninaisuus ja vuoropuhelu. Tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin.

- > Tehdään kohdennettua kulttuurityötä, kuten etsivä kulttuurityö, moniammatillisen yhteistyön avulla. Kehitetään ja kokeillaan myös uusia, konkreettisia toimintamalleja ja nostetaan esille jo tehtyä työtä.
- > Kehitetään kulttuuritoiminnan alueellisen tasapuolisuuden toteutumista kunnan sisällä.
- > Edistetään kunnan sektorirajat ylittävää monilukutaitoa, joka luo mahdollisuuden osallistua yhteiskunnan toimintaan täysivaltaisena jäsenenä.
- > Ollaan aktiivisesti mukana kuntarajat ylittävissä verkostoissa ja hankkeissa.
- > Kaksikielisyys on rikkaus, ja kulttuuria tarjotaan kummallakin kielellä. Kannustamme siihen, että jokainen voi omalla äidinkielellään osallistua myös tapahtumiin, jotka järjestetään itselle vieraammalla kielellä.
- > Tarjotaan mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen.

Tavoite: KEHITETÄÄN SAATAVUUTTA JA SAAVUTETTAVUUTTA

Kulttuuria on tarjolla monipuolisesti erilaisten ihmisten käytettävissä ja osallistuttavissa. Kulttuuripalveluiden järjestämisessä otetaan huomioon saatavuus ja saavutettavuuden eri osa-alueet. Fyysiset esteet, tiedon tai seuran puute, kieli tai toiminnan sijainti ei saisi rajoittaa osallistumista. Kulttuurisisältö on sopivassa suhteessa laadullista ja ammatillista sekä ihmisläheistä ja kokeiluihin kannustavaa osallistumista ja tekemistä. Korostetaan matalan kynnyksen ihmisläheistä toimintaa. Pääasia, että kaikki tuntevat olevansa tervetulleita kulttuurin äärelle.

- > Otetaan entistä paremmin huomioon osallistumisen esteet (fyysiset ja sosiaaliset).
- > Huomioidaan, että sote-uudistuksen myötä kirjaston lähipalveluiden rooli kaikille avoimena tiedon ja tilan tarjoajana korostuu.
- > Kehitetään kulttuuripalveluita, jotka menevät sinne, missä ihmiset ovat.
- > Viestitään toiminnasta mahdollisimman selkeästi ja monikanavaisesti.
- > Järjestetään toimintaa ja tapahtumia, jotka mahdollistavat osallistumisen matalalla kynnyksellä.
- > Hyödynnetään kulttuurisia keinoja mm. ikäihmisten elämänlaadun parantamisessa, lasten ja perheiden tukemisessa, nuorten kasvun tukemisessa.
- > Lisätään etäosallistumismahdollisuuksia

2. KULTTUURI ON HYVINVOINTIA JA OSALLISUUTTA

Tavoite: LUODAAN OSALLISUUDEN KULTTUURIA

Kulttuuri luo osallisuutta ja yhteisöllisyyttä ja kasvattaa paikallista elinvoimaa. Kuntalaisilla, kulttuuritoimijoilla ja vapaa-ajan asukkailla on mahdollisuus osallistua kulttuurin tekemiseen, ideointiin ja toteuttamiseen. Yhdessä kokeminen ja tekeminen edesauttavat myös hyvinvointia. Kunta tukee ammattimaista taiteellista työtä ja toimintaa avustuksilla ja yhteistyöllä.

- > Kunta jakaa vuosittain kulttuuriavustuksia, toiminta- ja projektiavustuksia yhdistyksille, työryhmille ja yksittäisille kulttuuriharjoittajille.

- > Järjestetään kulttuuritapaamiset kulttuuritoimijoille/ kulttuurista kiinnostuneille asukkaille vähintään kaksi kertaa vuodessa.
- > Hyödynnetään kulttuuritoimijoiden ja yhdistysten osaamista ja tehdään yhteistyötä.
- > Edistetään avointa, kuuntelevaa asennetta: uskalletaan innostaa ja innostua, kokeilla, erehtyä ja oppia.
- > Perinteisen kulttuuritoiminnan lisäksi pyritään jalkauttamaan kulttuuria eri puolelle saarta.
- > Tuetaan lähikirjastojen luomaa yhteisöllisyyttä.

Tavoite: VAHVISTETAAN YHTEISTYÖLLÄ KULTTUURIN HYVINVOINTIVAIKUTUKSIA

Kulttuurihyvinvoinnin lisääminen on panostus tulevaisuuteen. Se vaatii taiteen ja kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia edistävän merkityksen tunnistamista sekä entistä tiiviimpää ja sitoutuneempaa yhteistyötä toimijoiden välillä. Kulttuurin ennaltaehkäisevä rooli korostuu entistä enemmän sote-uudistuksen myötä. Kulttuuriyksikön ja kirjastotoimen tavoitteena on laajentaa moniammatillista yhteistyötä kunnan muiden yksiköiden ja siirtyvien hyvinvointi- ja sosiaalipalveluiden kanssa.

- > Seurataan yhteiskunnallisia signaaleja, hyvinvointi kyselyitä ja mittareita sekä kentältä nousseita indikaattoreita, jotta kulttuuritoimintaa voidaan kohdistaa esille nousseisiin tarpeisiin.
- > Lisätään entisestään moniammatillista yhteistyötä yksiköiden välillä ja tuodaan kulttuurihyvinvointia hoito- ja sosiaalityöhön.
- > Seurataan aikaa. Otetaan huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja reagoidaan niihin joustavasti.
- > Kulttuuriyksikkö tiedottaa moniammatillisia verkostoja kulttuurikentän tekijöiden suomista työtavoista ja ideoista.
- > Lisätään laitoksissa asuvien, päivätoiminnan ja kotihoidon asiakkaiden mahdollisuuksia saada kulttuurielämyksiä ja -toimintaa.
- > Tunnustellaan kulttuurin potentiaalia syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden arjen kohentamisessa. Kirjasto ja kulttuuriyksikkö vahvistavat jo olemassa olevaa yhteistyötä kunnan työllistämispalveluiden kanssa.
- > Kunta jatkaa rakennushankkeissa prosenttiperiaatteen käyttöä ja panostaa julkiseen taiteeseen mahdollisuuksien mukaan.

3. KULTTUURI ON TEKIJÖIDENSÄ NÄKÖINEN

Tavoite: KANNUSTETAAN OMAEHTOISEEN KULTTUURITOIMINTAAN

Kemiönsaaressa on jo paljon aktiivisia kulttuurikentän ammattilaisia ja monipuolisia tapahtumia. Kulttuuripalvelujen tavoitteena on kannustaa kuntalaisia paitsi aktiivisiksi kulttuurikuluttajiksi myös aktiivisiksi kulttuurin luojiksi ja tekijöiksi. Edistämme mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen sekä niihin liittyvään kansalaistoimintaan. Yhteistyössä on voimaa ja yhdessä voimme saada kunnan kulttuurin näkyväksi ja kuuluvaksi.

- > Kannustetaan kuntalaisia omaehtoiseen kulttuuritoimintaan ja edistetään kansalaistoimintaan.

- > Kulttuuriyksikkö voi resurssien sallimissa rajoissa olla mukana alullepanijana ja yhteistyön aktiivisena osapuolena, jotta omaehtoistoisia kulttuuriprojekteja ja harrasteryhmiä saadaan syntymään ja juurtumaan.
- > Toteutetaan asioita, mitä juuri me Kemiönsaarella tarvitsemme ja haluamme.

Tavoite: KOROSTETAAN KULTTUURIPERINTÖÄ

Paikallisen kulttuuriperinnön tunteminen juurruttaa osaksi seutua ja antaa mahdollisuuden toimia aktiivisena osana yhteisöä. Historian avulla ihminen hahmottaa itsensä osana tätä aikaa ymmärtäen nykyisyyteen johtaneen taustan. Tälle perustalle rakentuu myös merkityksellinen tulevaisuus. Kulttuuri ja kirjasto ottavat toiminnoissaan huomioon alueen erityispiirteet ja huolehtivat omalta osaltaan kulttuuriperinnön säilyttämisestä. Tämä on samalla tärkeää kuntalaisten kanssa tehtävää yhteistyötä. Kemiönsaari on omintakeinen alue ja siitä pidetään kiinni jatkossakin. Kulttuurin äärellä kaikkien tulee saada olla omanlaisia.

- > Tuetaan kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä kehittävää toimintaa.
- > Nostetaan esille saaristolle ja maaseudulle elintärkeitä luontoarvoja taiteen ja kulttuurin kautta.
- > Kannustetaan ylisukupolvisen toimintaan, jotta perinteet jatkuvat myös tulevaisuudessa.
- > Kannustetaan lapsia ja nuoria harrastusten ohessa aktiivisen toimijuuden pariin. Kulttuurikokemusten ja ryhmien lisäksi rohkaistaan heitä mukaan vaikuttamaan ja rakentamaan kunnan kulttuurielämää. Osallistumisen kautta kulttuuriperintö, yhdistykset sekä muu yhteisöllinen toiminta jatkuvat sukupolvesta toiseen.

LOPUKSI

Kemiönsaaren kulttuuriohjelmaan 2022–2025 on kirjattu kulttuurityön suuntaviivat. Sote-uudistuksen myötä elämme erityisessä siirtymävaiheessa. Muutoksen konkreettiset vaikutukset kunnan toimintaan eivät ole täysin ennakoitavissa. Siksi on entistä tärkeämpää seurata kentältä nousevia signaaleja, ottaa huomioon yhteiskunnalliset muutokset ja reagoida niihin joustavasti. Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia on tarkasteltava entistä enemmän ennaltaehkäisevän roolin korostuessa. Kulttuurin avulla meillä on mahdollisuus edistää hyvinvointia yhteistyössä muiden yksiköiden kanssa. Tässäkin kohtaa joustava, kehittämismyönteinen, oikea-aikainen ja kuunteleva työote on paikallaan.

Päivitetty kulttuuriohjelma on avoin työkalu, joka sallii ketterän kokeilemisen ja tekemisen. Työ on pitkäjänteistä, kärsivällistä ja määrätietoista. Muutokset eivät tapahdu hetkessä, mutta tärkeintä on, että suunta on oikea. Vaikka kaikkia kuntalaisten tai yhteistyötahojen toiveita ei pystytä toteuttamaan, priorisoimme jatkuvaa vuoropuhelua ja empaattista lähestymistapaa. Kun kaikki toimimme yhdessä, saamme aikaiseksi enemmän.

Vastuu ja seuranta

- Vuoden lopussa mitataan onnistumiset, saavutukset, konkreettinen tilanne. Tällöin tarkastellaan tehtyä ja pohditaan toimintojen onnistumista, jatkokehitystä ja uusia ideoita.
- Ylläpidetään kehittämismyönteisyyttä, vaikka kaikkea ei pystyisikään toteuttamaan tai kaikki ei aina menisikään ihan nappiin on arvokasta pitää avoin mieli.
- Luodaan konkreettisia malleja yhteistyölle ja toimenpiteille, etenkin kun kyseessä on moniammatillista verkostoa vaativia tehtäviä. Resurssien ollessa rajalliset on yhteistyö avain asemassa.

- On muistettava, että kaikki kulttuuritarjonta ei näy ulospäin, kohdennettu kulttuurityö esimerkiksi palvelutaloissa ei aina näy tai kuulu, mutta se on yhtä tärkeää. Kulttuurityö on laajaa ja monialaista ja kohdennetuissakin tehtävissä pyritään kuuntelemaan palvelun käyttäjiä.
- Kuuntelemme, havainnoimme, tutkimme ja kehitämme! Ohjelma on työkalu, joka sallii joustavan kokeilemisen ja tekemisen. Emme aina pysty toteuttamaan kaikkia asioita ja kaikkien toiveita, mutta haluamme edistää keskustelua ja ymmärrystä.
- Huomioidaan resurssit. Yhteiskunnallisten muutosten myötä kulttuuri- ja kirjastotoimen työtehtävät moninaistuvat entisestään. Kunta varmistaa riittävät resurssit, jotta yksikköjen toiminta täyttää lakisääteiset vaatimukset.